

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Parashat derakhim

Rosanes, Judah ben Samuel

הדוהי, סענאזר

Ṷinitsi'ah, 5503 [1742 oder 1743]

סירצמ, ךרד

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9997

המול דוחקני והלא ישראל אינם תחת המול * מיד ויונה אותו
המנה ואתר לו נא מהטעמינות שלך שאין מול לישראל ואתה
קדום יבאת מכלל בני נח ויש לך דין ישראל אשר כך התפאר *

דרך מצרים דרוש רביעי

דרוש א ט"ר פרשה ה' סימן ד' ויאמר אליהם מלך מצרים

למה תשה ואהרן מהו למה אמר להם אתם למה
ודבריהם למה לכו לסבלותיכם א"ר יהושע בן לוי
שכטו של לוי פנוי היה מעבודת פרך ע"כ *

עלינו

לפנח לארון הכל ורב טוב לבית ישראל שהק' בה
אינו דן את האדם כי אם באשר הוא אם ואלו

שעמיד לחטוא לא יחטוב ה' לו עון לפני זמנו ונמולו יסוב
בראשו לפי מקומו ושעתו * אבל לענין הטובה אינו כן כי חסד
חסד הוא ומרבה להטיב לאיש כמעטו שעמיד לעשות כאשר
חכמים יגידו הטיבו כל אשר דברו כמעט הדבר אחאי שכטו של
לוי לא היה ככלל הסעבוד ואל רול במדרש לפי שגפה הק' בה
שהיה עמיד שט לוי לעבודת ה' לפיכך לא ניתן בסעבוד פרעה
ע"כ * גם כ"ר פרשה ב' סימן א' אמרונן ואל יודיע דרכיו
למשה לפני ישראל עלילותיו וגומר ארך אפים ורב חסד ארך
אפים שהאריך אף עמה ורב חסד שהוא מטה כלפי חסד ונסתכל
בטוב ולא ברע שהיו עשיון לעשות ע"כ * ומיהר'ס יפה נדחק
במאמר זה מהו כונתם באמרום נסתכל בטוב ולא ברע *

ויראה

דוה יובן עם מ"ט כ"ר פרשה ג' סימן ג' ואל ויאמר
ה' ראה ראיתי את עני עמי הה' ד' כי הוא ידע מתי
טוב וירא און ולא יתכונן כיכר אתה מוכח בטעה סיכחה הגר
מכיתו של אברהם מה כתיב גם ויכלו המים מן החמת אמר רבי
סימון בקשו מלאכי הסרת לקטרנו אמרו לפניו רבש"ע אדם
שעמיד להיות את בניך במחא אתה מעלה לו את הכאר אמר
להם אינו דן את האדם אלא כמעטו כו' וכן כשינו ישראל במצרים
ראה הק' בה מה שעמידו לעשות דכתיב ויאמר ה' ראה ראיתי
זו ראיתי מעשה העגל כו' אמר הק' בה אינו דנס לפי המעשים
העתידי לעשות היונו דכתיב כי כמות שמעתי את נעקתם אפי'
סודעתי מלאכויו וידע אפי' במה עשיון להכאיבני במדבר וכו'
ואפי' אינו נתנע מנאלס היינו דכתיב וירא און ולא יתכונן
ע"כ * נמנינו למדן סוף סודע ה' שעמידו לחטוא אינו נמניע
ולהטיב עמהם לפי שאינו דן את האדם אלא כמעטו * ויש
לדקדק על זה מאחי דאמרינן כ"ר פרשה ג' סימן ה' ואל מי
דכתיב כי אלק אל פרעה וכו' אנויה את בני ישראל אמר לפניו
רבש"ע א"ר אפי' יכול ליכנס למקום הורני כפסות כו' וכו' אינו
את בני ישראל מה זכות יש בידם שאוכל לנאלס א"ל הק' בה כי
אזיה עמד ומה שאמרת מה זכות יש בידם כדוניהך את העם
מעבדו את האלהים על ההר הזה היו יודע שכסביל התור' שהם
עמידים לקבל הם ונאלס ע"כ * מרי מוכח ממאמר זה שהק' בה
דן את האדם על העמיד סוף שלח היו ראויים לנאלס נא אותם
בשכיל שעמידים לקבל את התורה והיו קאמר שאינו דן את
האדם אלא כמעטו * אך העידן לזה הוא מבואר שכלל החמו
וחסדו יתברך שהוא מתנהג עם בריותיו הוא זה שאם עמידים
להיות נדוקים הוא מסתכל בעתיד ומטיב עמהם אך אם עתיד
לחטוא אינו מסתכל במה שעמידים לחטוא ואינו דן את האדם
אלא כמעטו והיינו דכתיב וירא און ולא יתכונן דדוקא און לא
יתכונן אבל מה שעמידים להטיב יתכונן ומש"ה נסתכל במה
שעמידו לקבל את התורה ונאלס ולא נסתכל במה שעמידו
לחטוא במדבר לפי שמהרע אינו דן את האדם אלא כמעטו *
וראוי הדבר מבואר במדרשו של רש"י ב"ה וראה כיכר מתנהג
הק' בה

וורו כונתם כ"ר פרשה ה' סימן מ"ב וירא אלהים אמר
ר"ל שראה שעמידים להמרות על ים סוף דכתי' וימרו

על ים כים סוף וידע אלהים שהם עמידים לומר זה אלי ר' יהושע
בן לוי אמר ראה שעמידו לומר אלה אלהיך ישראל וידע אלהי'
שעמידו להקדים נעשה לנשמת ע"כ * והנה מהר'ס יפה זל
פירש שכונתם הוא שאפי' עידע שעמיד להמרות כים סוף מ"ח
ראה מה שעמידים לומר זה אלי וכו' זה וכפר על זה וכן אף
כראה שעמידו לומר אלה אלהיך ישראל וידע אלהים שעמידים
להקדים נעשה לנשמת ובעבור זה לא השגיח ה' להם מעט העגל
והוקסה לו לרב זל על זה חכלאו הכי למה יסניח על העמיד
והנה אין ראוי לרון אלא התעשה דהשתא וכדאמרינן באשר הוא
שם ונדחק בזה יע"ש * אך נראה שכונת המאמר הוא עם מה
שכתבנו שכל להודיע כמה הם חסדי ה' דחלבד שכבר כתבנו
שה' משגיח על הטוב שעמידו לעשות ומטיב עמהם ואינו משגיח
על הרע שעמידו לעשות להרע עמהם עוד הפליח חסדו שאם
רוחה שעמידו להרע ולהטיב מטיב עמהם בשכיל מה שעמידו
להטיב ואינו נמניע מלהטיב בשכיל מה שעמידו להטיב מאחר
שעמידו גם כן להרע * והנה פירש וידע אלהים מרגם אנקלוס
ואמר בתימריה למיפקהון וזהו כונתם וירא אלהים מה שעמידו
להמרות כים סוף ואפי' כ וידע אלהים בשכיל מה שעמידו לומר
זה אלי ונאלס בשכיל מה שעמידים לומר זה אלי אף שעמידו
לחטוא כים סוף דן אותם כפי הטוב שעמדו לעשות אף
שעמידו גם כן לעשות את הרע וה' יהושע בן לוי נחוי הכי ס'ל
והכי קאמר ראה שעמידו לומר אלה אלהיך ישראל ואף על פי
כן וידע אלהים מה שעמידו לקבל את התורה ונאלס בשכיל
מה שעמידו להטיב וכדכתיב כדוניהך את העם מעבדו את
האלהים על ההר הזה ונסתכל בטוב שעמידו לעשות ודן אותם
על העמיד אף שעמידים לחטוא * והנה כונת המאמר ככתבנו
אך אפים שהאריך אף עמה' ורב חסד מטה כלפי חסד ונסתכל
בטוב ולא ברע שהיו עשיון לעשות כלומר דכנסתכל ברע
שעמידו לעשות ארך אפים האריך אפו ולא העניש אותם ורב
חסד מטה כלפי חסד וכטבא לעשות חסד מטה כלפי חסד
ונסתכל בטוב שהיו עשיון להטיב דהיינו לקבל את התורה או
לומר זה אלי ונאלס ולא נסתכל ברע שעמידים לעשות דהיינו
מה שעמידו להמרות כים סוף או במה שעמידים לעשות את
העגל *

ובזה

יובן פסוק א' כפרסת בלק לא הביט און ביעקב ולא
ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך כו'
אל מוציאים מתגרים וגומר * ויש לדקדק מה היתה כונת בלע"ס
באמרו לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ורש"י ז"ל
פירש לא הביט הקב"ה און ביעקב כשהם עובדים על דבריו
אינו מדקדק אחריהם להתכונן באוניות שלהם וכעמלן שהם
עובדים על דתו ע"כ * ויש לדקדק בזה דהיינו קאמר דכשהם
נזכרים על דבריו אינו מדקדק אחריהם ואיפכא אמרינן כל
האומר הק' בה ותרן יומרו בני מעיו * ואמרינן ולא יקח סחד
שאינו לוקח סחד של מנות אלא כפרע מהעבירות ומשלים סכר
על המנות וכפרט בישראל דכתיב בהו דק אתכם ידעתי מכל
מספחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם והיינו
קאמר שאינו מדקדק אחריהם כשהם עובדים על דבריו וכבר
כתבנו כונה אחת בפסוק זה בדרך הערבה דרוש כ"ב יע"ש * אך
כפי דרכינו נאמר בענין אחר ונדקדק עוד במה פסיים בלע"ס
דכתיב

דרך נצרים דרוש רביעי

א"כ איש דברים' למה נחמה ביום בחמה ה' לנחול את ישרא' והלא עמידתו הם לעשות הענין ואינם ראוים לנחול' והוא לא ידע דרכיה' טאניו מתחילת כחה עמידתו לחטא ואינו דן אותם אלא לפי מעשיהם כל אותה טעה אבל לענין הטובה הסתכל בה עמידתו להטיב ודן אותם על העמיד'.

עוד אפשר לומר כונה אחרת בחמה זה ונחמה טעם אחר בהא דבטו כל לוי לא היה בכלל הסעבוד והענין הוא בהא דאמר בן ב"ר דרכה ע"ב סימן ז' וז' ו' אך ח"ך מפני יקרב ד"א אומר מפני כבוד חוב כי גר יהיה זרעך ע"ב והקשה הדר"ט יפה ז' וז' ח"ך היה בידו להגדל ממני הפרדו מעל אחיו ורש' בפירוט החומש כתב ח"ך לי תאחז ואין לי חלק בתקנה כמתנה לו הארץ הלזו ולא כפרעון כגור' כנראה דס"ל לרש"י כחמת הארץ עם נדחת ידוע מדע כי גר יהיה זרעך הם שני דברים דשייכו אהדרי דמי טובה בארץ חייב לפרוע הכטר חוב ומי טאניו זוכה בארץ אינו חייב לפרוע הכטר חוב ומ"ה אחר עשו ח"ך לי חלק בארץ שתמנה בו ולא כפרעון הכטר והכי איתא בספרי פרשת הקת בה אחר אחיך ישראל מה דא"ה לזכור כאן אחוה אלא אחר אחים הנחמו בני אברהם שנאמר לו כי גר יהיה זרעך ועל שנינו היה החוב לפרועו נעברה נא בארץ ח"ך לך לעורר על הירושה כל ארץ ישראל כנס טלח פרעת החוב ע"ב' כתיבנו למדיו דמי טובה בארץ חייב לפרוע הכטר ועשו כיון כלא זכה בארץ לא הוטל עליו חוב הכטר וא"כ לפיו כבט לוי כלא היה לו חלק בארץ וכדכתיב לא יהיה לכהני' אלוים כל שבת לוי חלק ונחלה עם ישראל וגומ' לפיכך לא הוטל עליהם פריעת הכטר חוב דבני גר יהיה זרעך' ואמרינו בס"ר פרשה ה' ס"כ' וז"ל אחר משה מזני מה כפתעבדו ישראל אם כשכיל שאתר אברהם אבינו בתה אדע כי אירסנה ואחרת לו ידוע מדע כי גר יהיה זרעך א"כ הדו עשו כתיבו והם גרויכם להסתעבד כמותם ע"ב' וכזה נבא לבנות האחר דפרעה כבר ידע שנורת ה' היתה שיהיו גרוים בארץ לא להם ארבע מאות שנה ועבטו רואה למטה פרעה לנחול אותם ועדיין לא היו בארץ לא להם כי אם דר' שנה חשב פרעה חילי עליה בדעתו של משה דכינו לומר דכיון דחוב זה היה מוטל על כל זרעו של אברהם וכבר פרעו ישראל ויתר מחמת החוב חטאיו הוא שיגאל אותם ויבא עמו ויפגע החמה האחר' ועל זה בא פרעה והקשה למכה ולאהרן קוטיא חזיה ואמר להם ח"ך עליה בדעתכם כתיב' על-כס לפרוע כי אם מחמת החוב ומ"ה א"הם סבורים שכבר גרלם הקץ ואין טיך חוב לפרוע א"כ איפך אהם למה כלומר למה אהם פניוים מוכתבין וכי איז אהם בכלל כי גר יהיה זרעך אה עב"ל שהטעם הוא לפי כח ז' לנס חלק בארץ ולפיכך לא הוטל עליוכם פריעת הכטר חוב ח"כ' וכבר נראה למה נחמה באים לומר שכבר הניח הקץ לנחול את ישראל בטענה שכבר פרעו הם חלקם ויבאו בני עכו ויפרעו הלהם והלא כיון שכני עשו לא נטלו חלק בארץ אין עליהם מוס חוב לפריע הכטר דמי טאניו עליכם חוב כלל לפי טלח נטלכם חלק בארץ.

עוד אפשר לומר כונה אחרת בחמה זה עם מאי דאמרינו בס"ר פרשה מ"ג סימן ו' וז"ל אחר משה כמעשה הטגל רצו העולם כד אחרת כסיני א"כ י"ר אלהיד אלהיכם לא נאמר לא לי אחרת סתא להם אחרת ואני בטלתי את הדבור אמתהא ע"ב' והקשה מהר"ט יפר' ז' דא"כ מאי חטא רזנאמיד מארץ מצרים מבית עבדים וז"ל חטא לא נסתהיב מעולם ולא הונדך להגיומו וחזין דסתא גל מה סכרה מחלה מפני פרעה ועל מה כיומגדל דכתיב ולא בא לכלל סעבוד ע"ב' והנראה סרד' ז' דנה לתרן שני תירונוים האחד הוא דס"י אשר הונאחיד הוא על סכרה

דבריו ואחר אל מוניאם מתנדים דמאוי אהא לאשתמינו דמי לא ידע בכל זה ור"ל כמעבורו בזה ואחרת כמדרש אל מוניאם מתנדים אתה אחרת לי הנה עם ישרא' מתנדים מעמך ואינו כן אלא הוא הוניאם וכבר הניח דס"י ז' אגדה הלזו בפירוטיו' ונראה דזה יובן עם מאי דאמרינו כמדרש לא הביט אר' כיערב אחר בלעם אינו מסתכל בעבירות שבהם ואינו מסתכל אלא בעצות שנאמר ה' אלהיו עמו ע"ב' ויס לקדק מה היתה כונת בלעם בזה לומר טאניו מסתכל בעבירות והוא מסתכל בעצות ונראה דזה יובן עם מאי דאמרינו כמדרש כי הכיתנו זה שלט רגלים אחרת לו חומה זו עתידה לחונ שלט רגלים בגנה ואמה במקם לעוקרה מן העול' וכבר הביא רש"י ז' אגדה הלזו בפירוטיו ואמרינו כמדרש ויקחו סדה גופים א ראש הפסנה קוסם גדול היה בלק ראה פרעה גדולה עמידה להספרך כס והיונו שמה עם משה רבינו והוא לא ידע זה אלא ראה הפרעה וסבור עמידו' ישראל עם לחטוא ורנה טיקללם עם בלעם כדי שתחול עליהם הקללה' והנה כונת בלק בזה היתה לפי פראה שה' מנע את בלעם מלקללם לפי עמידתו ישראל לחונ לפניו שלט רגלים בגנה ואם כן כתיבנו למדיו סה' דן את האדם על העמיד שהרי כתיב לא מה עמידתו לחונ לפניו שלט רגלים מנע לבלעם מלקללם' ולזה הביא לבלעם ראש הפסנה שהוא מקום עמידתו לחטוא עם ויעניו אותם על העמיד כי היכי דמסתכל בה עמידתו להטיב ומטיב עמה הכי נמי יסתכל בה עמידתו לחטוא ויעניו אותם על העמיד לזה בא בלעם ואחר לי אל יטלו דברים אלו על לבך סאין אתה יודע אופני אותה זו עם אלהיה לא הכיז חון כיעקב אינו מסתכל בעבירות עמידתו לחטוא ואינו דן אותם אלא באשר הוא עם אבל בעצות מסתכל הוא בת עמידתו להט ב ומטיב עמהם וה' אלהיו עמו ואם כן ח"ך כ"יסתכל בה עמידתו לחונ שלט רגלים אינו מסתכל בה עמידתו לחטוא כראש הפסנה וכי תיחא מ"ל זה דרוו רחמי דסתן אהדרי' לזה אחר אל מוניאם מתנדים מנס ומכרי לך דמסתכל בעצות עמידתו לעשות ואינו מסתכל בעבירות עמידתו לעשות שהרי כשכיל זה ינאו ישראל מתנדים והלא לא היה להם טוס זכית אה סנסתכל בה עמידתו לקבל את התורה והלא עכ"ל ועוד אחר עתן תורה עמידתו לומר אלה אהיך ישראל לא טען אהם על המצות עמידתו לעשות ואינו דן אותם על עבירות עמידתו לעשות ואם כן אין לך טוס מועלת בזה המקום כלאהם הפסנה פראית עמידתו לרטוא עם.

ובזה נבא לכונת האמר הכונה קדים אהם למה ודכרינו למה דלכאורה אין מוכן לדברים אלו ומהר"ט יפה ז' דחק בפירוטיו ע"ס' ולי נראה דה"פ דנהא חז"ל ככ"ר פ"א סימן מ"ב סמדת הדיו היתה מקטרנת על ישראל כלא להוניאם מתנדים בטכיל מה עמידתו לעשות הטגל' וכבר נחמלה סה"ב לא הכנינו בזה לפי כתיב ה"ב דן את האדם אלא באשר הוא עם וכדכתיב וירא חון ולא יתבונו' עוד כנבאר דכבטו על לוי לא נסתעבד במצרים מטיס עמיד להיות ככט זה לעבודת ה' והנה כפרה מכס גדול היה וראה טיטראל עמידתו לומר אלה אלהיך ישראל ומ"ה כנראה למכה טבא לנחול את ישראל חנה בזה ואמר לך יתכו סרוו רונה לניאלס מאחר שהם עמי דין לעשות הטגל וכי תאמר חון סה"ב דן אלא באשר הוא עם זה לא יתכו שהרי כבטו על לוי לא נסתעבד בטכיל מה עמידתו להיות בעבודת ה' וא"כ מוכח מהכא סה"ב דן את האדם ח"ך על העמיד והיו טאמר אהם למה כלומר למה אהם בטויים עב"ל סה"ב דן על העמיד וראה כאתם עמידתו להיות עתה עבדתי לפרת כנס ה' ומ"ה סטר אהם עעעבוד מצרים ח"כ

כך מקום שנאמר העם לטון נגזר הוא וכל מקום שנאמר ישראל לטון טבח הוא כו' י"ט * ואם כן הכא כשעת נטון היה לו לקרותם כלטון של טבח ולומר זה' נתן את חן ישראל ועיני מ' מ' בזה לקמן בדרך היס דרוש ה' * מו קשה במאי דקאמר גם האיש משה דאיין לו קשר עם הקודם גם מלת גם היא מיותרת וכבר בדקו בזה ראב"ע והרמב"ן ואמרו וטעם גם האיש משה כי הוא דכיס מהם מטאילים אותם מפני כבוד משה * ולא ידעתי למאי אלטרין לזה מאחר שכבר נתן ה' את חן העם בעיני מנרם * ולי וראה דה"ע הכתוב דהנה כבר כתבנו בדרך היס דרוש ה' דמה שזכו ישראל בכיות מזרי היה חלק עבודתם מזה כשנעבדו בהם וכמאמר נביהאן פסיסא ואם כן שבטו של לוי נלא היו בכלל השעבוד לא היו בכלל החן * עוד נקדים מאי דאמרינן ספ"ק דשבועות וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים כו' עם הקהל יו ישראל יכפר אליו הלויים ע"כ * ואמרינן התם דאגסריך קרא יתירה לרבות את הלויים משום דלויים לא אקרו עם * ומאי טימא אמרינן בפרק הזרוע דלויים פטורים מליצון זרוע ולחיים והקביה משום דכתיב וזה יהיה משפט הכהני' מאת הנס ולויים אינם בכלל עם * עוד נקדים מאי דאמרינן בספ"ק דסוטה דף י"ג בא וראה כמה חביבות מנות על משה רבינו שכל ישראל כולם נתעסקו בכייה והוא נתעסק במצות שנאמר ויקח משה את עלמות יוסף * והנה כל השבח הזה של משה רבינו אחי אפיך אס היה בכלל החן שהיה יכול לשאול מאת המזריים אבל אס לא היה בכלל החן אין כאן טבח כמה שלא נתעסק בביות מזרי' דאפשר באס היה שואל בלי כסף וכלי זהב לא היו נותנים לו * ולזה בא הכתוב ואמר זה' נתן את חן העם בעיני מזריים ודקדק הכתוב לומר עם למעט שבט לוי שלא היו בכלל החן וכי מיוא אס כן אין טבח למשה כמה שלא נתעסק בכייה מאחר שלא היו בכלל החן לזה אמר גם האיש משה גדול מאד וגומר ואם היה רונה לשאול מהם כלי כסף וכלי זהב היו נותנים לו ביתר באת אלא שהמנות היו חביבות עליו ביותר ולא דנה להתעסק בביות מזריים אלא בהולכה עלמות יוסף כי חסן רסד הוא ועליו אמר שלמה בחכמתו חכם לב יקח מנות *

דרוש המישי

פ'ק דברבות דבר בא באוגי העם אמרי דכי דבי ינאו אין בא אלא לטון בקשה אל' ה' להטת בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מנס שלא ממנדים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר איתו גדיק זעבדוס זענו אותם קיים בהם ואחרי כן ינאו ברכוס גדול לא קיים בהם ע"כ * **בבל** החסדים ומכל האמת נודע ד' מ'טכט עכה בגלות ישראל ממנדים כי הפלא ה' חסיד לו הנש פס ינאו ממנדים מוך זמנו כלפני זמנו קול דודי הנה זה בא מרנג על ההרים * ונהה ר"ל הטיבו כל אשר דברו בספ"ק דסוטה דף ז' וזל דרש ד"ע בכ"ר נשים גדיקות שהיו באותו הדור בגלגו ישראל ממנדים שבטעה שהולכות לשאוב מים הקב"ה מומין להם דנים קטני בכדיהם ושואבות מחנה מים ומחנה דנים ובאות וסופות שתי קדרות זכו ומסקות אותן ונזקקות להם בין שפתים שנאת' אס תשכבו בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף בכ"ר תשכבו בין שפתים זכו ישראל לביות מזריים שנאמר כנפי יונה נחפה בכסף זכו והולכות ויולדות בשדה תחת התפוח זכו * וכנגלה הקב"ה על היס הם הכידוריה תחלה שנאמר זה אלי ואנוהו ע"כ * ויס לדקדק בתאמר זה דבתחלה אמר בשכר נסים גדיקות ננאו ישראל ממנדים ולא הביא ראיה לדבריו אלא דבוכותם זכו לביות מזריים אבל על עיקר הגאולה שהיה בשכר הנסים גדיקות לא

שכרה תחלה מפני פרעה וזה הוא דוחק גדול במשפחות הכתוב בתבואה * והתירון הטני הוא דלעולם אשר הונאחתיך מארץ מזרים מבית עבדי' הוא כשפטו והכונה באחרו אשר הונאחתיך הוא סככתי שתגדל בכיתו ומטעם זה לא באת לכלל שעבדי * וגם תירון זה קשה בעיני טהרי כל שבטו של לוי לא היה בכלל השעבוד ומיכא תימי שמטה ישתעבד ולומר ד'הטעם שלא כשתעבד שבט לוי היה כשביל משה שנתגדל בבית פרעה ובשביל כבודו פטרו כל השבט זה לא שמענו * והנכון אנלי שהקב"ה נתן בלבו של פרעה שלא להשתעבד כשבטו של לוי מן הטעמים האמורילעיל טובים הטנים ואם כן עיקר הסיבה מאת ה' היתה זאת וספיר קאמר אשר הונאחתיך שהוא היה הסיבה הראשונה * והנה כבר כתבנו עמדת הקין היתה מקטרנת שלא יהיו ישראל נגאלין לפי שעתידין לומר אלה אלהיך ישראל * והנה כרעה חכם גדול היה ועל זה טען ואמר חכם למה כלומר טחין לכם טעבות זכו תימא שכך היתה הגזרה שבטו של לוי אס כן איפא דבריסם למה שכחתם לגאול את ישראל והלא אין לכם טענה לפטור את ישראל מעון העגל בטענה אלהיכם לא נאמר לי אמת ולא להם דאס כן מאי אשר הונאחתיך והלא שבט לוי לא נשתעבד וכקוטית הרב מהר"ט יפה דוק *

הבלל

העולה דשבט לוי לא היה בכלל השעבוד וכזה נתיישב קושיא חזקה שהקשו הפטרסים הלא זה הדבר שמינינו בהרפת במדבר במנין הלויים שמנה אותם אכן חדש ומעלה והיו כ"ב אלף ומבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה שמנת אלפים ותק"פ * והנה לא יגיעו מבן עשרים שנה ומעלה לחני שבט מישראל הפחות שכבוס וזה תימא איך לא יהיו עבדיו וחמידיו עם ברובי ה' כשאר כל ישראל * ור"ל נתעוררו בזה ואמרו שהיה הארון מבלה בהם * ויס לתמה בזה טהרי נוסחי הארון לא היו בו אס בני קהת וא"כ בני גרשון ובני מררי היה להם לפרות ולרבות כשאר השבטים * ולא עוד אלא שמינינו שבני קהת שהיו נוסחי הארון היו מרובי' מבני גרשון ובני מררי והוא פלא לפי דברי ר"ל * טוב ראיתי במדרש כמדבר רבה פ"ה התירון מבואר דאדרבה בני קהת היו מועטים מכולם כסיבת הארון והוא לפי שמינינו בני גרשון מבן חדש ומעלה ז' אלפים וכשחור ומנה אותם מבן שלשים שנה שהוא זמן העבודה היו שני אלפים ותק"ל הרי שהיו מבן שלשים שנה ק"ל יותר על שלים * וכן בני מררי מבן חדש ומעלה היו ששת אלפים ומאתים ומבן שלשים שהוא זמן העבודה שלשת אלפים ומאתים הרי שהיו מבן שלשים ק' יותר על חניין * אבל מפפת בני קהת את מוגל מבן חדש מרובה מכל המספחות שהיו ח' אלפים ות"ר וככהוא מונה אותם מבן שלשים שהוא זמן העבודה היו אלפים ותק"ן הרי שהיו מבן שלשים פחות מהשלים קי"ו * והטעם לזה לפי שבני קהת היו טועני הארון והיה מבלה בהם לפיכך נתמעטו עבן שלשים יותר מכל המספחות * איך עיקר הקושיא במקומה עומדת דלמה לא היו בני גרשון ובני מררי מרובים כשאר כל השבטים * ועוד תימה על ר"ל טעדין במנין זה לא נכחו הארון שתייה הקדושה מבלה בהם וכבר הוקשה זה לראשונים זל * אך כפי מה שכתבנו לקמן בדרך היס דרוש ה' שטעם הריבוי היה כדי להסלים גזרת השעבוד של ת' שנה ביחא דשאר השבטים שהיו בשעבוד הונדך ה' להרבות אותם כדי שיסלמו גזרת השעבוד אבל שבטו של לוי שלא היו בכלל השעבוד לא היה שום פועלת נאשך מרבויו ואם כן היו פדים ורכוס בדרך כל הארץ * **ובזה** יזכר מאמר הכתוב ויתן ה' את חן העם בעיני מזריים גם האיש משה גדול מאד וני * ויס לדקדק בתא * זה שאתר את ישראל בלטון עם טהרי אול פרטת בלק ויחל העם

דרך מצרים דרוש חמישי

הבית שם ראה לדבריו ואכתי איכא לעומר דאף סביות מצרי
היה בספרם מ' ת עיקר הגאולה לא היתה בגבולם • ולזה חסר
לייבב עם מר'ל פ'א ס'י' ת' ו'ל וירא חלקים את בני יס'
וידע חלקים ידע שהן עתידין לו' זה אלי ואנוהו ועמד וגאלם
ע"כ • והנה ר"ע בסיום המחבר כה דבר דאלו הילדים הכידוהו
תחלה ופרס'ו טראו סבינתו כבר ואחריו זה אלי • סד'איתי כבר •
הרי שאלו הנסים נדקניו' היו סיבה לגאולה יס' שהרי בסביבתם
באו לעול' אותם הילדים ואחריו זה אלי ואנוהו ובשביל טידע ה'
טעמידים לו' זה אלו ואנוהו גאלם • אך אכתי יס' לדקדק דלמאי
אינטרין זכות הנסים לגאולה יס' והלא כבר הכתיב ה'לאברהם
ואחריו כן יגלו ברכוס גדול • ומר'ט יס' פ'א ס'י' זו תירן לזה
שאצפו טידע ה' לנדותם היינו לסוף ת' שנה הכל בזכות הנסי'
נדקניות דלג על הקן כי לא היו במצרי' אלא דר'ו' שנה ע"כ •
ודברי הרב ז"ל נאמנו מאד ובדאמרי' במדרש חזית וזל קול דודי
הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הנבעות ר' יאודה או'
קול דודי הנה זה בא זה משה בטעה טכא ואמר להם ליט' בחדם
הזה חסם יונאים אמרו לי משה דבינו היאך אנו נגאלים והלא
אמר ה'כ'ה לאברהם ועבדום וענו אותם ת' שנה ועדיין אינן
כידיו אלא דר'ו' שנה אמר להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם
אינו מביט בחסכוניותכם אלא מדלג על ההרים מקפץ על
הנבעות ואין הרים ונבעות האחרים פאן אלא קנים ועבדים
מדלג על החסכוניות ועל הקנים ובחדם הזה אתם נגאלים ע"כ •
הרי מבואר ש'לדג על הקן משה שגור וס'ל לר'ע טלוג זה היה
בשביל הנסים נדקניות • אך אכתי יס' לדקדק דמה התייחסות עם
בפעולת אלו הנסים אשר הסתדלו טיהו ישראל פרים ורכים עם
ביות מצרים עד סכאמר טכאביל זכותם וכו' לביות מצרים •

והנה סמוך למאמר זה דר'ע אמרו' התם ויבן ערו מסכנות
שמתסכנות את בעליהם ע"כ ופרס'ו שמתסכנות את
בעליהם מדלגות דרכתיב ויכללו את מצרים ובשביל עבודה זו
הוא דלוי'ע להם ע"כ והנה אם כמאמר זה דקאמר דבשביל
עבודה זו וכו' ישראל לביות מצרים יס' לדקדק גם כן כל מה
טדקדגו לדעת ר' עקיבא דהא היכן רמז'ו דבטב ל' עבודה זו וכו'
ישראל בביות מצרים והלא ביות מצרים היא הבטחת ה' שהבטיחו
לאברהם ועוד יס' לדקדק במאי פליגי רב וסמואל עם ר' עקיבא
דמר אחר דבשביל כובד העבודה וכו' ישראל לביות מצרים ומ'
אמר דבשביל מעשה הנסים הנדקניות וכו' ישראל לביות מצרים •
וגר' דכל זה יובן עם מאי דאמרינו באחריו דסנהדרין עליה ל'א
פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס
מורדון ואמרו לו הרי הוא אומר וזה נמו' את חן העם בנינו
מצרים ויכאילום תנו לנו כסף וזהב שנטלתם אמר להם נביה'
בן פסיסא הרי הוא אומר ומיכס בני ישראל אשר יטבו במצרים
ללבים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו סכר טל פסיס רבוא ולא
תנאו חסר' לזה וברחו להם ע"כ • ויס' לדקדק בטענה זו טל
נביה'א כן פסיס' איך הביא פסו' זה דמוטב בני ישראל אשר יטבו
במצרים ת'ל שנה דה"כ אינו כפוטו שהרי לא יטבו במצרים כי
אם רד'ו' שנה וכמבואר ומכאן זה הוצרכו לטנות לתלמי המלך
ולו' ומיכס בני יסר' אשר יטבו במצרים ובכאמר חרינות ת'ל שנה •
ועוד יס' לדקדק דלפילו דר'ו' שנה מיטבו במצרים לא היו כולם
בבבודה ובדאחרינו בטמית רבה פלטה ח' ס'י' ו' ויאת יוסף וכל
אחיו וכל הדור והוא וגימר ללמדך טכל זמן שהיה אחד מהם
קיים מאותה חיריו למצרים לא טעבדו המצריים בישראל עד
כאז ואם כן איך טייו נביה'א בן פסיסא ת'ל שנה טל טעבדו •
והנראה לייבב כל זה הוא עם מה שהקטנה למפרים ס' להיבן
נתקיים גזרת ה' כבוד ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה
והלא

והלא לא היה מעבודה וענו למאנה לטלים ולרביע וכמבואר
וגאמרו בזה שני תירושים הא' הוא כובד העבודה דכתי'וימרו
את חייכם בעבודה קשה כחומר ובלבנים ובכל עבודה כשה
וכל זה לא היה בכלל גזרת ה' טל ועבדום וענו אותם ת' שנה
אלא כובד זה טל עבודה טעמו בהם באותם הנסים נחשב כאלו
נשתעבדו בהם ארבע מאות שנה וכבר יחס תירון זה מהר"ט
יס' למאמרם בטמית רבה פרטה ט'ו סימן ח' קומי לך רעימי
יפתי ולכי לך אמרו ישראל רבונו העולם ת' שנה אחרת לנו
להשתעבד ועדין לא טלמו אחר להם כבר טלמו שנאמר כי הנה
הסתיו עבר ע"כ דלפי האמת לא טלמו אלא דס'ל לאותה אנדה
ט'ה רחם עליהם מפני נערם וכובד העבודה ודלג על קקן וזהו
שהטיב ה' כי הנה הסתיו עבר כי להיות השעבוד קשה כסתיו
הספיק להם הזמן טעבר ע"כ • עוד אמרו תירון אחר דמה
פגמרכו ישראל טלא כדרך טבב בדכתיב וכו' ישראל פרו וישרנו
וידכו ויעטמו במאד מאד הטלבו החסכו' טל ת' שנה כלאמר
לטיעור העבודה שהיו ראויים לעשות בת' שנה עטו בזמן מועט
מחמת רבוי האנשים •

ובנה יובן מאמר הכתוב הקטן יהיה לאלף והנעיר לנו
ענוס אני ה' בעתה אחיסינה • ויס' לדקדק במאמר
בעתה אחיסינה טהם דברים סותרים זה לזה דאם הוא בעתה
אינו אחיסינה ואם הוא אחיסינה אינו בעתה ודול נתייוררו בזה
ואמרו לא וכו' בעתה וכו' אח' שנה • אך כפי דרכנו נאמר בענין
אחר והנה מר'ט יס' הקטנה באותה אנדה טכתבו דר' עקיבא
דבשביל אם טסככוון כיון טפטים וכו' ישראל לביות מצרים
קאמר אם טסככוון טהאו עתיד והלא קרא בלעבר לנו מיידי
ותירן טככתוב ורמו' על הפתח לימות המשיח טהיה כיומי
לאתנו מארץ מצרים ע"כ וזהו הכונה דכי יוכי דבמצרים רבוי
האנשים היה סיבה למאד את הקן הני נמי לנטיד לכא שאף
שגור ה' שנהיה נבגלות סך מה ת' ט בסכת רבוי ישראל יבא
הגואל קודם הזמן שגור ה' לפי טכך היא המדה טרבינו ישראל
טסלים האומ' • וזו חומרי הקטן יהיה לאל' וינעיר לנו ענוס
ולפיכך חיי' ה' בפתה הוא בעתה לפי טכך היא המדה ואחיסינה
לפי טה' היא המרכה לישראל כדי להביא הגואל קודם זמנו •

ובנה היה מתרן הרב מר' דודי ז"ל מה טסקה הר'אם בפר'
טמות טל מה טכתב רמ' וימת מלך מצרים מלמד
טנגטרע וזהו טמות מייקיות ישראל וירוחן בדתם ע"כ והביא מה
שאמרו בטמות רבה שאמרו לו חרטומיו אינן לך רפואה אלא
כשתסחוט מקטני ישראל ק'ן בבקר וק'ן בייבב ומרחן בדמיהם
טתי פעמים ביום דאם כן איך יתייטב המדרש הזה טל ויא'חו
בני ישראל מן העבודה דלפי המדרש הזה ויא'חו בני ישראל
טתמא מייבעי ליה טאז היינו מפרשים טיאנחו מחמת הגזרה
הרעה טל טחישת הבנים ולא מן העבודה עבר' והנה הדבר
בתימה והוא ז"ל היה מפרס' דיסר' כראותם השעבוד היו מנטערי'
מחמת טראו טהגזרה היתר' ת' שנה ועדין היה חסר מן המנין
הרבה א' טכטראו טהיו מתרבים טלא כדרך טטבע היו מתנחמ'
והומרים דליון טסק דהקב"ה ודלג על הקן מחמת רבוי האנשים
אכל עכסו טינגטרע פרעה והיה טוחט לרפואה ק'ן ילדו בבקר
וק'ן בערב ואם כן אינן כאז רבוי אנשים כדי למאד את הקן ועל
זה ויא'חו בני ישראל מן העבודה כליומר מי ויכל לסבול טבודה
זו עד תכלית ארבע מאות שנה אלו דבריו ז"ל • ובה טיחא מה
טתב' נביה'א כן פסיסא טכר עבודה טל ת'ל שנה טל ס' רביא
דאצ"פ טלא יטטעבדו ישראל במצרים רל זה הזמן מכל מקום
קוטי העבודה ומה טתברו ישראל טלא כדרך טבני הטלים הזמן
ואצ"פ שהיו ישראל במצרים יותר מטמים רבוא ודלאמרינן
במדרש

ועם זה יובן מאי דאמרינן בשמות רבה פרשה ב' סימן א'
 ומשה היה דרועה הה' ד יודיע דרכיו למשה שהודיע
 דרך הקץ למשה ע"כ. ויש לדקדק דמה היא כוננתם באומרים
 שהודיע דרך הקץ למשה והלא כל ישראל ידעו הקץ כיון שבא
 משה ואמר להם מפי ה' סרוגה לנחלם אך עם מה שכתבנו
 הדברים כפשוטם שהודיע ה' למשה דרך הקץ כלומר דאף שלא
 נשגם הזמן של ארבע מאות שנה ודלג על הקץ מכל מקור הודיע
 לו מאיזה טעם דלג על הקץ והו' באומרו פקד פקדתי אתכם
 ואת העשוי לכם במצרים דהיינו כובד העבודה ורכויו האנשים
 שסני סיבות חלו היו סיבה לדלג את הקץ. ובהו יובן מאי
 דאמרינן בשמו' רבה פרשה ה' סימן ז' וזל ויאמן העם סכך היה
 מסורת בידם שכל נואל שיבא ויאמר פקד פקדתי אתכם הוא
 נואל של אמת כיון שבא משה ואמר פקד פקדתי אתכם חיד
 ויאמן העם בזה האמינו כי פקד ה' את בני ישראל ובי ראה את
 עניים ויקדו וישתחוו ויקדו על הפקידה וישתחוו על כי ראה
 את עניים ע"כ. ויש לדקדק במאמר זה טובא חדא דמה טאלו
 בזה האמינו והלא ישראל הם מאמינים בני מאמיני ועוד טכבה
 אמרו סכך הוא מסורת בידם שכל נואל שיבא ויאמר פקד
 פקדתי אתכם הוא נואל של אמת ואם כן בזה הוא שהאמינו.
 עוד יש לדקדק בזה שמירנו כי פקד ה' את בני ישראל ובי
 ראה את עניים דמה תשובה היא זאת לשאלתם כמה האמינו
 דאמינו יש לשאול כמה האמינו כי פקד ה' את בני ישראל ובי
 ראה את עניים. עוד יש לדקדק בזה שסיימו ויקדו וישתחוו
 ויקדו כי פקד ה' את בני ישראל וישתחוו כי ראה את עניים
 דמשמע שהם שני דברים נפרדים האחד היא כי פקד ה' את
 בני ישראל והשנית היא ובי ראה את עניים וכתבו הודאה לה'
 על כל אמת ואמת והלא הכל הוא דבר א' דהיינו כי פקד ה'
 בני ישראל. ובשיקור הכתוב גם כן יש לדקדק דקאמר כי פקד
 ה' את בני ישראל ובי ראה את עניים דמשמע שסיימו הודאה
 לה' על בני דברים והלא עיקר ההודאה אינה אלא על כי פקד
 ה' את בני ישראל ומאי אכפת להו לישראל לבקש טעם על
 הפקידה. אך עם מה שכתבנו יתייבב והנה בתחלה אמרו ויאמן
 העם סכך היא מסור' בידם שכל נואל שיבא ויאמר פקד פקדתי
 הוא נואל של אמת ואמר כך טאלו ובזה האמינו והיא משע
 קושימו של הרמב"ן בזה האמינו שמה טמה שחז' במסורת
 כמותם ומירנו כי פקד ה' את בני ישראל ובי ראה את עניים
 שפירס להם משה פירוש של פקד פקדתי שהגור' ה' כדי לדלג
 על הקץ ולנחלם קודם הזמן לסי' פקידות דהיינו לפקוד את
 בני ישראל שנתרבו טלא כדרך טבע ובי ראה את עניים דהיינו
 כובד העבודה מה טלא נגזר עליהם ומש' דלג על הקץ וזהו
 שסיימו ויקדו וישתחוו ויקדו כי פקד ה' את בני ישראל וישתחוו
 כי ראה את עניים שנתנו הודאה לה' על טבקט שני חשבונות
 כדי לדלג על הקץ ולמחר לנחלם ובאלו שני חשבונות נחשב כאלו
 נשתעבדו ישראל במצרים ארבע מאות שנה.

וזהו הכתוב וינד לתוך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב
 פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי
 שלחנו את ישראל מעבדנו ופירש רש"י והפך נפשו ממה שהיה
 שהיו אחר להם קומו גאו מתוך עמי ונפסק לב עבדיו שהיו
 לשעבר היו אותרים עד מתי יהיה זה לנו למקום ועבדנו נחפזו
 לדרוך אחריהם בטביל מקום שהטאילו והן הן דברי הנוכחיתא
 ואני תמים בזה דמשמע מדבריהם דמה טנהפכו לדרוך אחריהם
 הוא דוקא בטביל מקום שהטאילו והלמלא המתנו לא היו
 רודפים אחריהם והפסוק אומר בהפך מה עשינו כי שלחנו את
 ישראל מעבדנו דמשמע דמה טרדפו אחריהם הוא מוס' שבו

במדרש וחמושים עלו בני ישראל מלמד מאחד מחמ' עליו והשאר
 שמו בכלטת ימי החמד מ"מ כיון שהרכיבו השלים החשבון של ת"ל
 שנה כיון שכתב ת"ל שנה של שבעוד מ"ה לא תבע אלא שנה של
 טישים רבוא. ובהו נחא דרבי עקיבא ורב ושמואל לא פליגי
 וזמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דר' עקיבא נקט הטעם
 דמה שהשלים הקץ היה כסיבה מה שנתרבו טלא כדרך טבע
 ולזה אמר דב"ביל נטים נדקניות נחלו ישראל מצרים דכטביל
 שהשטלו להזדקק לבעליהם ונתרבו ישראל טלא כדרך טבע
 נשגם הקץ קודם הזמן ונחלם ומשם הכי זכו ישראל לביות
 מצרים לפי שאם היו נחללים בלתי השלמה לא היו זוכים כביות
 מצרים שהיו הבטחת ואחרי כן ינאו ברובם גדול היא כתנאי
 שיסתעבדו במצרים טנה אכל עשוי דכטבילן נתרבו ישראל
 נחמא דכבר נשגם הזמן של ת' שנה ואם כן בדיון זוכים ישראל
 בביות מצרים. ורב ושמואל ס'ל דרכו העבודה השלים הקץ
 ומ"ה אמרו דכטביל רכיו העבודה זכו לביו' מצרים הכלל העולה
 דשני טעמים הונתרו ישראל כדי לדלג את הקץ ולהשלים הגזרה
 של ועבדום ועבו אותם ארבע מאות שנה הא' הוא כובד העבודה
 והשנית מה שנתרבו ישראל טלא כדרך טבע. וזהו כוננתם באותה
 שכתבנו שכתאמרו ישראל אך אני נחללים הסיב להם משה
 אינו מביט בחשבונותיכם אלא מדלג על ההי' תקפן על הנבעות
 ואין הרים ונבעות אלא קנים וחשבונות כו' דלמאי אינטרכו מרי
 דלוגים מדלג על ההרים תקפן על הנבעות בחד דלוג שני אלא
 שכוונתם היא ששני סיבות היו שנטלם הקץ באותו זמן ועמד
 ונחלם הא' הוא כובד העבודה והשנית היא מה שנתרבו ישראל
 טלא כדרך טבע וזהו מה שהסיב להם משה מדלג על ההרים
 תקפן על הנבעות.

ובזה יובן מאי דאמרינן בשקית רבה פרשה ב' סי' ז' ואמרו
 לקולך למה שמתרבת גדולה הוא בידו שכל נואל שיבא
 ויאמר להם פקידה כפולה נואל של אמת הוא ע"כ. וכבר הכי
 רש"י הגדה ה' ויפירו' והרמב"ן הקפס' לו וזל ויש לך לשאול
 ומנין להם שחמינו טמה טמה שמי' במסורה הזאת כמותם וזל
 כך קבנו מייסך ששמי' מצי הכיבא אביהם שהראשון שיבא
 ויאמר להם כל שון הזה הוא יהיה הנואל נליו וידוע לפני הכי'
 טלא יבה אדם ויכזב בהם ובכך הבטיחם ע"כ. ויש לדקדק
 דכיון טכך הבטיח ה' טלא יבה ויכזב טום אדם למה זה נגז' סימן
 זה דפקידה ככל סימו' שיהיה ואמינו מאמר טכבר הבטיח ה' טלא
 יבה אדם ויכזב. וזכור יש לדקדק במאמר זה דקאמר טכל מי
 שיבא ויאמר פקידה כפולה הוא נואל של אמת דלמאי אינטרדך
 ככל הפקידה בחדא פקידה שני אך עם מה שכתבנו בשם
 המפרט' יתייבב הכל דמסורת היא בידם טכל מי שיאמר פקידה
 כפולה הוא הנואל והכונה היא דשתי פקידות הונתרו ישראל כדי
 לינאל קודם זמנם הראשונה הוא קוסי' הסעבוד שנטעבדו בהם
 המצריים והשנית היא מה שנתרבו ישראל וישראל היה להם דקבלה
 טכל מי שיאמר פקיד' כפולה ויאמר להם הפירו' דלמאי אינטרדך
 פקידה כפולה הוא נואל של אמת וישראל לא היו יודעים טעם
 ככל הפקידה וגם היה קשה בעיניהם דאיך יתכן שיהיו נחללים
 קודם שנטלם הזמן של ת' שנה והכ' נילה למשה טעם ככל
 הפקידה ובהו הודיע לו איך נשגם הזמן והוא אומרו לך ואסתפת
 את זקני ישראל ואמרת אליהם פקד פקדתי אתכם ואת העשוי
 לכם במצרים דהיינו פקדתי אתכם טאחם מתרבים טלא כדרך
 טבע ופקדתי העשוי לכם במצרים דהיינו כובד העבודה ואומר
 אעלה אתכם מעני מצרים ושמעו לקולך אף טלא הניע הזמן
 לפי טאחה נותן להם הטעם שהאו רמזו במסורת טבידס טכל
 מי שיבא ויאמר פקידה כפולה הוא נואל של אמת.

דרך מצרים דרוש חמישי

העניקה נעשו בה והעניקה אין לה שיעור אבל כפשו סגוד למלך
מגרים כי כרח העם וכבורה ליכא העניקה ויהיפך לכב פרעה
ועבדו בסביל ממנום שהשאלים ואחרו דע' כ' אין זה מטעם
העניקה אלא בסביל סכר פעולה וכן נבחרת נביאה כן פסיסא
וראו שלקחו סכר פעולה של ת' טנה והם לא נשתעבדו בהם כל
זה הותן הם כן נטלו ישראל מוקדם מה שהוא חלק עבודתם ואם
כן מה זאת עשינו כי נטלה את ישראל מעבדנו שהרי כבר שלחנו
להם אף מה שעתיד' לעבוד אמתו נמנה דבסביל הממוין רנו
לרדוף אחרים להשתעבד בהם אף לפי האמת טעה פרעה
לפי דבסביבת רבו העבודה ומה שכתבו ישראל שלא כדרך טבע
חשיב כאלו נשתעבד בהם ת' טנה ולעולם דמה שלקחו הוא
חלק עבודתם על ת' טנה וכסדרת נביאה כן פסיסא *

ומעשה

מנחה דאם וטובה לן ליישב מאמר הקודם. והקושי
מפורסם דלמה לן לשתמא שלא אחר חותו נדיק
ואחרי כן יגאו ברכוס גדול לא קיים תימוק ליה דהכ' הבטחו
לאברהם ונדיק לקיים הבטחתו ההוא אמר ולא יעשה. עוד יש
לדקדק דלמאי אינטריך ליה לאברהם לומר ועבדו וענו איתם
קיים בהם לא הולל אלא ואחרי כן יגאו ברכוס גדול לא קיים
בהם דזהו עיקר התרעמות ולכאורה היה נראה לומר דהכונה
היא דודאי אברהם דיע דבטחת ואחרי כן יגאו ברכוס גדול
היתה בתנאי שישתעבדו במגרים ת' טנה וכדכתיב ועבדו וענו
אותם ארבע מאות טנה אף תלונתו של אברהם היא דועבדו
וענו אותם מיהא קיים בהם דנהי דלא קיים ת' טנה לפי שלכל
על הקן ת' מ' כבר קיים קנת מאמר ועבדו וענו אותם אבל
ואחרי כן יגאו ברכוס גדול לא קיים בהם כלל ומת' ה' הוגרד ה'
לחלות בני משה טיבאלו ישראל כלי כסף וכלי זהב כדי שלא יהיה
לו לאותו נדיק אפילו תרעמות דברים. אמנם נראה דזה יוכן
עם מאי דאמרינו בספר הנוול קמא עליה ג' סהקטו לרב דאמר
דעבדו במקרקעי דמי והאמר רב דניאל בר קטינא אמר רב
התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור ואי ס' עבדו
במקרקעי דמי אמאי פטור ברשות מריה קאי ופירלו הבא במאי
עסקינן שלא בטעת מלאכה ופרט' שלא בטעת מלאכה כטעה
שחינס דנילים לנכות מלאכה או כאין עכשו מלאכה לבעליו
לעשות וזוהו והקטו מי ניחא ליה לדיכחוס עבדיה ופירלו אחרי
הכא נמי ניחא דלא ליסתריה עבדיה ופרט' אל דלא ליסתריה
עבדיה שלא ירביץ להיות בטל ומתעגל ע"כ. נמנינו למידון
דכתוקף בעבדו כל חבירו אם מבטל אותו ממלאכת רבו חייב
אף אם אינו מבטל אותו ממלאכת רבו פטור ואף דכחוס עבדיה
זהנה אין ספק שישראל הם עבדים למקום וכאמר בכתוב עבדי
הם והנה פרעה תקף בעבדיו של מקום ועשה בהם מלאכה ואם
ישראל היו עושים רבנו כל מקום פשיטא שהיו המגרים חייבים
לכלם סכר פעולתם לפי שהיו מבטלים אותם ממלאכת רבם
שלא היו יכולים לקיים המגות דבסיבת השעבוד ואין לך מבטל
ממלאכת רבו גדול מזה אף לא היו עושים רבנו כל מקום
פשיטא דפטורים לכלם סכר פעולתם שהרי לא בטלו אותם
ממלאכת רבם ואדרבה ראו להחיות להם טובה דאפשר דבסיבת
השעבוד לא היה להם פנאי לחטות וכדאמר' דניחא ליה לאדון
דלא נסתריה עבדיה וכל סכו אם בסיבת השעבוד לא היו
חוטאים. והנה מנינו לר' אל באמרו נוי מקרב נוי מה אלו
עובדי ע' אף אלו עובדי ע' ובשמות רבה פרט' ו' סיתן ז' אמר
ולא שמעו אל משה מקונן רוח ומעבדו קסה היה קסה
בעיניהם לפרוש מפ' וכן יחוקאל מפרט ואומר להם איש שקוני
עיניו הטליו ובגלוי מגרים אל חטמאו ראה מה כתב איש
שקוני עיניו לא הטליו ע"כ ובגלה רבות לר' אל כן מן הדין
אין

דונים להשתעבד בהם ולא בסביל ממנום שהשאלים. וגרסה
דזה יוכן עם מאי דאמרינו בספרי העניק מעניק לו ענאך
מגדך ומיקבך וגומר וזכרת כי עבד היית בארץ מגרים כטס
שאינו הענקתי לך במגרים שנאמר וינגלו את מגרים אף אתה
שעניק מעניק לו ע"כ וכן פיר' רש"י וזכרת כי עבד היית והענקתי
ושנית לך מכיות מגרים וכיות הים אף אתה העניק וטנה לו.
הן אמת מדברי רש"י הללו דרש העניק מעניק לומר שיעניק
ויטנה לא ידעתי פירושו גם בהר"ם לא מנאחי רמו לדון זה
ומהסוגיא דפ' קדושין עליה יז' נראה בהפך מזה דאמר' אטר
ברכך ה' אלהיך יכול נתברך הכית בגללו מעניקין לו לא נתברך
הכית בגללו אין מעניקין לו ת' ל העניק מעניק מ"מ. הרי
דרבוי' דמעניק מעניק אינטריך לומר דאפילו לא נכתב' הבית
בגללו דמעניקין לו ודכי אלתור בן עזריה דס' ל דברים ככתוב
נתברך הכית בגללו מעניקין לו לא נתברך הכית בגללו אין
מעניקין לו אמרינו הם דלדידיה מאי דכתיב העניק מעניק הוא
מטום דדברה תורה כלשון בני אדם הרי דדרשא הלזו דרש'
דמעניק ויטל' לא אתי לא כרכנן ולא כראכ"ע ודברי רש"י נריכוס
לי תלמוד הכלל העולה דסב' הספרי ורש"י הוא דמה שזכו ישרא
בכיות מגרים מדין העניקה נעשו בה *

ועם

זה יתייב מה שאמר בספרי ונס ערב רב וגומר ואף
ובקר מקנה כבד מאד כאן נתייב ואחרי כן יגאו
ברכוס גדול ע"כ. ויש לתמוה דלמה לא נתייב הבטחת ה'
דואחרי כן יגאו ברכוס גדול כמה שנטלו כלי כסף וכלי זהב
ונתייב כמה שנטלו גאו ובקר. נראה שדעת זאת האגדה
דבטחת ה' דואחרי כן יגאו ברכוס גדול מדין העניקה נעשו
בה ואמרי' בפ' קדושין תניא יכול לא יהיו מעניקין אלא מנאך
גדן ויקב מנין לרבות כל דבר ת' ל באטר יברכך אם כן מה ת' ל
גאו גרן ויקב לומר לך מה גאו גרן ויקב יטנס בכלל ברכה אף
כל שיטנן בכלל ברכה יגאו כספים ע"כ ומס' אמרו בספרי
דדוקא כמה שהולכו עמהם גאו ובקר נתייב' הבטחת ה' דואחרי
כן יגאו ברכוס גדול לפי שהוא דבר טפיה ורבה וישנן בכלל
ברכה למעוטי כסף והב טאינס בכלל ברכה ואין מעניקין מהן
שלא נתייב בהם הבטחת ה' דואחרי כן יגאו ברכוס גדול
מטום דהבטחה זו מדין העניקה נעשו בה וכדכתיבנא. ואחרינו
בפ' קדושין מנו רבנן יכול לא יהיו מעניקין אלא ליוגא כשט
מנין לרבות יוגא כיוכל ובתימת האדון ואמה העבריה כסימנין
ת' ל תשלחו וכי תשלחו יכול שאני מרב' בורח ת' ל וכי תשלחו
חשתי מעמך יגאו בורח שאין מלוחו מעמך ע"כ. למדנו מכאן
דבבורח ליכא העניקה.

ובזה

יתייב מאמר אחד לר' אל בספרי מאמר משה לפרעה
אין אנו יוגאין מנאך עד שמאח' הרי אמת כרשותיכם
הרי אמת בני חורין. ויש לדקדק דלאזיה תכלית הוגרד משה
רבינו לכל זאת דמאמר שאינו מטכב לישראל בהליכתם יגאו
ע"כ שלא בטובתו. אף לפי' מ' דבבורח ליכא העניקה אספר
לומר דס' לאגדה זו דמה שלקחו ישראל כלי כסף וכלי זהב
מדין העניקה נעשו בה ואם היו יוגאים שלא ברשות פרעה לא
היו זוכים בכיות מגרי' דלא קרינן בהו וכי תשלחו חשתי מעמך
מטום הכי הוגרד מרע"ה שיאמר פרעה הרי אמת ברשותיכם
קרי אמת בני חורין כדי טכזה יהיו זוכים בכיות מגרים מדין
העניקה *

ובזה

נכח לכונת הכתוב ויוגד למלך מגרים וגומר דראה
פרעה דישראל לקחו כלי כסף וכלי זהב וינגלו את
מגרים ודו בדעתו שאין זה מסו' סכר עבודתם שהרי לקחו סכר
עבדו על ת' טנה והם לא נשתעבדו בהן כל זה הותן אלא מדין
העניקה

דרך מצרים דרוש המשיח

מלמטה שהיא יותר קשה ות'ה' המשיחין על העמ' ב'א' סינונשין
 ח'ג' שנה ואלו ב'כ' של מעלה ח'ין עונשין אלל ח'ג' עמ'ר' ועיין
 ב'יפה מראה פ'ק' דר'ה' סימן ט' * עוד הקשה הר"א' דאמאי
 לא קטרנו המלאכים מהעבירות שהיה עושה ישמעאל דהיינו ע'ז'
 ונ'ע' וס'ד' וכמו שדרשו ר'ל' בחמ' דכתיב אשר ילדה לאברהם
 מנחק ואין מנחק חלל ע'ז' ונ'ע' מהמלאכים לא רנו לקטרנו חלל
 מעבירות הנמש' שהיא ח'ד' כנגד ח'ד' מ'ת' יקשה כיון שלא יכלו
 לקטרנו מאותה עבירה של נחמ' היה להם לקטרנו מהעבירות
 שבידו וליכא למימר שבראות ישמעאל את עמ'ר' באותה ג'יה
 שהיה מת כממ' עשה תשובה וזהו ח'ה' פה' הכניח אותו שישמעאל
 ישנה תשובה בחייו הא' ליתא שהרי אחר זה כתיב ויהי ר'ח' קשת
 ודרשו ר'ל' שהיה יושב במדבר ומלמסס את הבריות וכמו שפירש
 רש"י * ותיקן שאלנה זו שאומרת שהמלאכים לא קטרנו על ישראל
 מהעבירות שבידו חולקת עם אותה אנדה שדרשו קרא דמנחק
 לנגמ' אלל ח'ת'י' ח'ליב'א' דר'ס' שדרש קרא לשבח דהיינו שהיה
 חולק עם ינחק ע'כ' * ואני תמיה על זה שהרי דר'ס' פירש דמנחק
 היינו ע'ז' ונ'ע' וס'ד' ובקרא דבאשר הוא עם הביא אותה אנדה
 שקטרנו המלאכים ולפי דברי הרב הם סותרים ח'לו' לח'לו' ואף
 שהר"א' כ'י'ל' ל'ן' בקת' מקומות שדרשו של רש"י להביא אנדות
 ח'לוקות מ'ת' הדבר קשה שיעדין לחלוחית הדיו קיימת דרש
 יציב מנחק לנגמ' כשהביא אותה אנדה קטרנו המלאכים *
 ותהר"ס' יש תיקן דחה שלא קטרנו המלאכים באותה טעם לפי
 שכן י' שנה היה ישמעאל באותה טעם כדאיתא בפר' ח' ודיוק
 היה לפי שאין ב'ד' של מעלה מענינים עד עשרים שנה הכלל
 העולה מ'ט' ט'אס' היה דומה דין של מעלה לדין של מטה לא
 היה נזכר ישמעאל מאותה ג'רה' שהיה מת כממ' ולא היה בא
 לכלל תשובה חמ'ר' טעמ' ח'י' מ'ט'ס' שעתיד להמית לישראל כממ'
 דומיא דבן סורר שנהרג על העמד ואי' מ'ט'ס' העבירות שהיו
 בידו ע'ז' ונ'ע' וס'ד' חלל לפי שנכחו דרכי ה' מדיני אדם לא
 נתענס לא על העבר ולא על העתיד וזכה לנפשות תשובה * עוד
 בקדים מאי דאמרינו בפרק ח'לו' כערות דטעמא דרבי נחוניא
 בן הקנה שהיה עושה יום הכפורים כשבת הוא מ'ט'ס' דכתיב
 ואם העלם ועליונו עם הארץ את עניניה מן האיש הואו בנתו
 מורטו למולך ושמי' ח'ני' את פני באים הוא ובמספחתו
 והכרתי אותו חמ'ה' חמ'ה' חמ'ה' חמ'ה' חמ'ה' חמ'ה' חמ'ה' חמ'ה'
 שלכם פטור מן התשלומין ח'ף' כרת שלי פטור ורבנן לא ח'ל'
 האי יוקיטא דכרת שלי כמיתה כלבים *

ובזה נבא לכונת הכתובים שהקב"ה אחר לאברהם ועבדיו
 וענו אותם שנה חזר ואמר לו וגם את הגוי אשר
 יעבדו דן אנכי וכיון שאני הוא הדן והמעניש אותם ואחרי כן
 יגלו ברכוס גדול דדוקא בדיני אדם ח'ין אדם מת ומלמס אלל
 בדיני שמים אדם מת ומלמס וכיון שאני הוא הדן את המצריים
 יגלו ברכוס גדול : וסמא יעלה בדעת אברהם דהלכתא כר'
 נחוניא בן הקנה שהיה עושה את יוה"כ כשבת מטעמא דהיקיטא
 כרת שלי כמיתה שלכם לזה אמר לו הא ליתא כי לא דרככס
 דרכי וראיה לזה כי איה תבא את אבותיך בשלום תקבר בטיבה
 טובה ואני מנסרך שישמעאל יעשה תכוב' והלא ראוי היה שימות
 כשקטרנו המלאכים ח'י' מ'ט'ס' העבירות שהיו בידו ואי' מ'ט'ס'
 דעתיד להמית את ישראל כממ' ח'י' ליענס דומיא דבן
 סורר ומורה דנהרג על כס' סופו חלל ודאי דחה שלא נענס
 ישמעאל באותו פרק היינו מ'ט'ס' כאיני מעניש לא כבן עשרים
 כתיב מהר"ס יפה ח'ל' וכן איני מעניש על העתיד חלל באשר
 הוא ס'ס' ונ'ע' כמס' שנכחו דרכי מדרבי בני אדם חלל הדברים
 שני כמ'י' נכחו דרכי מדרככס לנגן מיתה ומשלומין דא'ג'
 דרבינו

וחללתי דכס חלל טאס לא היו זוכים לביות מצרים ואח"כ היו
 זוכים בביות פי החירות אברה' שלא ידע שישראל לא היו עושים
 דרכו של מקום כמצרים אמר יאמר ואחרי כן יגלו ברכוס גדול
 לא קיים בהם לפי שיאמר דמה שזכו בביות פי החירות הוא
 בשביל שכר פעולתם והיו אומרים בבקשה מכס חללו כלי כסף
 וכלי זהב וקחו שכר פעולתכם וכשתבאו לפני פי החירות אז
 אקיים מה שהבטחתי לאברהם ואחרי כן יגלו ברכוס גדול * טאס
 לא כן יאמר אותו נדיק ואחרי כן יגלו ברכוס גדול לא קיים
 בהם כי על כן דבר נא באזני העם ובומר *

ובי תאמר איך דן הכ"ה את המצריים במיתה וממון והא
 ק"ל דח'ין אדם מת ומלמס וכממ' המוספ' כפ"ה דאס'
 ע'ז' דף ע"א דגם בכני נח אמרינו קים ליה בדרכה מנייה ואס' כן
 כיון שהמצריים נחמייבו מיתה איך נחמייבו גם כן ממון * הא
 לא קטיא מט'ס' דק"ל כרבנן דס"ל דלא גאמר כלל זה לא במיתה
 בדידי אדם אבל במיתה בידי שמים אדם מת ומלמס כדאי' בפ' ח'לו'
 נערות דף ל' דלא ק"ל כרבי נחוניא בן הקנה שהיה עושה את
 יום הכפורי' כשבת וכן פסק הר"ס בהלכות גניבה יע"ס *

ובזה נבין מאמר ה' לאברהם במעמד בין הבתרים
 שאמר לו וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי
 כן יגלו ברכוס גדול ואתה תבא את אבותיך בשלום תקבר בטיבה
 טובה * ויום לדקדק ב'ט' דן אנכי דמלמס דפטיטא ח'י' שהקב"ה
 דן את כל העולם וכבר נתעוררו בזה ר'ל' ב'כ' פרש"א מ'ד' סימן
 יב' ואחר דן אנכי ח'ד' חלעזר כמס' ר'ן' בן זמרא בטמ' אומיות
 הללו הבטיח הקדוש ב"ה לאברהם ח'כ'ינו' שהוא גואל את בניו
 והאס' יעשו תשובה שיגאלם בע' אומיות * וחזן מכוונתו נראה
 ליישב כמה שדקדק עוד באומרו דן אנכי שהוא לכוון הוזה והיה
 לו לומר אדון אנכי שהוא לשון עתיד * אמנם כונת הענין עם
 מה שהקשה הרמב"ם בפ"ו מהלכות תשובה דאמר שכתב בתור'
 ועבדום וענו אותם הרי גזר על המצריי' לעשות רע ואיך נפרע
 מהם ותיקן יע"ס : והראב"ד פירק כי הדבר ידוע שאין הכורא
 נפרע מן האדם חלל ברע ממנו ואחר שיפרע מזה יחזור ויפרע
 מזה מן הרע ממנו ברטעו והמצריים גם כן היו רשעים וראויים
 לתכות ההם * והנה אברהם אבינו בטעם שזר הקב"ה ועבדום
 וענו אותם ח'כ' בלבו שלא יפרע הקב"ה מאות אומה המסעבדת
 בישראל כיון דנזירת מלך היא * לזה אמר לו חל תתירא מזה
 לפי שגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי מקודם שהיו חייבים
 עונס ובאותה אומה שאראה שהיא חייבת ח'ני' מטעבד את בניך
 ובה יענסו ואחרי כן יגלו ברכוס גדול בשביל מה שנסעבדו
 בהם לפי שהם מענשים הם חייבים בכל עונשים הללו *

אך כפי דרכינו נאמר באופן אחר ונדקדק עוד כמה שסיים
 הכתיב תקבר בטיבה טובה ודרשו ר'ל' בסרו שישמעאל
 יעשה תשובה כדאיתא ב'כ' פרשת נח פרשה ל' סי' ד' והביאו
 רמ"ז זל דחה שייכות יס לבטורה זו עם הקודם והיה לו לסיים
 ענין גלות מצרים ולומר ודור רביעי ישובו הנח וגומר ואחר כך
 יבשר אותו כמה שישמעאל יעשה תשובה * ונראה דזה יובן עם
 מאמר ד'ל' בבראשית רבה פרשה נ"ג סי' ז' וז' כי שמע אלהים
 את חול הנער באשר הוא ס'ס' ח'ר' סימון קפנו מלאכי השרת
 להרגיזו אמרו לפניו רב'ט' אדם שהוא עמיל להמית את בניך
 בניח אתה מעלה לו באר ח'ל' עכטיו מה הוא נדיק או רשע
 ח'ל' נדיק ח'ל' איני דן את האדם חלל כטעמו ע"כ * והקשה
 הר"א' והרי כן סורר ומורה שנהרג על כס' סופו ואמרה תורה
 ימות זכאי וחל ימות חייב * ותיקן דכאני כן סורר ומורה דאעפ'
 לאינו חייב מיתה עכטו מ'ת' כבד החליל לעשות הדברים
 שנתביאם אותו לידי חיוב מיתה * ומהר"ס יפה תירק דלאני ב'ד'
 מלמטה

לדבריו אדם אין אדם מת ומתלם מ' בדיני שמים אדם מת ומתלם • הרי שלך לפניך דביות מנדים היה חלק העבודה ובמאמר נביאה כן פסיטא ובינות פי החירות הימה הכטחת ה' לאברהם באומרו ואחריו כן ינאו בכוכב גדול •

דרך הקדש דרוש ו

דרוש א למעלת א' • שמות רבה פרשה ט"ו סי' ג' וז' החדש הזה לכם ה' יהיו לך לצדך ואין לזרים אהך הנדקה שלכם שנאמר וז' יהיה נדקה הרהמים שלכם שנאמר ונתן לך רחמים ארץ יטר' שלכם שנאמר לתת לך את ארץ כנען ולא ארץ ישרא' בלבד לא אפילו כל הארצו' שנא' כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה ע"כ •

הנה זאת חקרנוה כן היא כמה גדלה מעלת ארץ ישראל מכל הארצות קדושת עולם קדשה לשעמה וקדשה לבימיו לבא טרוב נופי תורה תלוים בה • ואמרינן כפ' חוקת הכתים ח' יאודה אחר שמואל כל שהראה הכ"ה למטה חייב במש' לאפוקי מאי לאפוקי קני וקניו וקדמוני ופרטב' ז' כל שהראה הכ"ה למטה בטעת מיתמו דהס' עממיים הכתובי' בכל מקום חייב במעשר אבל קני וקניו וקדמוני שנאנו לאברהם אבינו בין הכתרים לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כפיחזורים לנו לעמיד ע"כ •

הן אחת דמימרא זו דסמואל היא תמוה בעיני תבמה אנפי חדא במאי דקאמר כל מה שהראה הכ"ה למטה דהיינו ארץ עממין חייב במעשר פסיטא ואי הני לא תחייבי מאן מחייב והלא אין א' גמור אלא ארץ ו' עממי' יוכ' ל' לדיוקא אחת לאשמועינן דמה שלא הרא' הכ"ה למטה פטור מן המעשר א"כ לא הוה ליה למימר אלא כל מה שלא הראה הכ"ה למטה פטור מן המעשר דבמה שהו' חייב לית ביה הדוכא כלל • עוד אני תמוה במאי דקא' שמואל דקני וקניו וקדמוני לא יתחייבו בתרומות ומעשרות לפתיד דהן לו יהי סה"ל גמור ולא נכדת עליהם ברית לאברהם שינחילה לישראל וכסדרת הרא' ז' לאכתוב לקמן בדרוש שני • אכתי קשה דהא טנינו בספרי פרשת עקב וז' כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם ז' בו לכם יהיה אחר להם כל מקום שתכבסו חוץ ממקומות אלו הוא שלכם הרי שכבסו ח"ל מנין שמנות נובנות טס הרי אתה דן נאמר באן יהיה ונאמר להלן יהיה מה יהיה האמור להלן מנות נובנות טס אף יהיה האמו' באן מנות נובנות וא' מפני מה כבט דוד ארס נהדים וארס נובא ואין מנות נובנות טס אמת דוד עשה שלא כהורה התורה אמרה משכבסו א' תהיו דכאין לכבסו ח"ל הוא לא עשה כן אלא חוזר וכוכס ארס נהדים וארס נובא זאת היבגסי סמוך לירוסלים לא הודיש אחר לו הכ"ה סמוך לפלטיץ כלי לא הורטת היאך אתה חוזר וכוכס ארס נהדים וארס נובא ע"כ וכן כתב הרמב"ם בדיני ה' תרומות וז' ארס נהדים וארס נובא אין להם דין באז ומפני מה ידרו ומעלת א' מפני שכבס אותם קודם שיכבסו כל א' אלא כנאד בה ת' עממין ואלו תפס כל ארץ כנען לנבולתיה ואחר כך כבס ארצות אחרות היה כבסו כלי באז לכל דבר ע"כ • הרי בהדיא שאף ח"ל אס כבסה חלק' ישראל כבינה חייבת בתרומות ומעשרות ואס כן יש לתמוה למה זה קני וקניו וקדמוני לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא • וכו' תימא שמלך המשיח כובס אותם קודם שיכבסו כל א' ומש"ה אינם חייבים במעשר דומיא דסוריא לא ידענו מהיכן קבלו דבר זה • ועוד דלבר הוא תימא בעיני שחלילה לאדונינו משיח נדקנו שיעשה טוס דבר שלא כדרכו ה' ועוד דאך יתכן שיהא נכסל במה שכבסו וקניו דוד וכענש עליו • ועוד דארצות אלו דקני

דקני וקניו וקדמוני נכרתה עליהם ברית לאברהם דומיא ד' עממיים כמו שיתבאר לקמן בדרך זה דרוש שני ואס כן אף אס יכנסו אותם מלך המשיח בתחלה קודם שיכבסו שאר א' פסיטא דאין כזה עון אשר הטא דפלטיץ של מלך הוא ודינו באז לכל דבר וא"כ למה לא יתחייבו בתרומות ומעשרות • ונראה דזה יובן עס מה שכבסו הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל ז' וראה לי שאין הדברים אמורים אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ויחזק ויעקב וירטוב בנייהם ונתחלקה להם אבל שאר כל ארצות שכבסו מלך ממלכו ישראל הרי הכהנים והלוים באות' הארצות ככל ישראל ע"כ הרי דאזורה הליו טלא ינחלו הכהנים בארץ אינה אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם אך כנאד הארצות שכבסו מלך ישראל אף שכבסו אותם כדון הרי הכהנים נוטלין חלק בה והראב"ד הסיגו עליו טס ואמר אס כן לא יטלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ ע"כ • וכבס טס מרן ככ"מ וז' ואני אומר שאין זו הטנה דאיהא דאין הכי נמי וסוריא מוכיח שאין בה תרומות ומעשרות מן התורה ע"כ • ודברי מרן הללו תמוהים הם בעיני דאדרבה השנת הראב"ד היא מסוריא שהרי סוריא פה טלא נתקדשה הוא לפי שכבסה דוד קודם שיכבסו כל ארץ כנען ועל זה הסיגו הראב"ד דלפי סדרת הדמב"ם דככל הארצות חוץ מ' עממין שכט לוי נוטל חלק בארץ א"כ ז' דסוריא אין בה תרומות ומעשרות לפי שהלוים נוטלים בה חלק ולפי טעם זה אפילו מסוריא היה כובס אותה דוד לאחר שהיה כובס כל ארץ כנען לא היו תרומות ומעשרות נובגין בה לפי שהתרומות והמעשרות הם תחת חלק הארץ ולפי האמת אלו היה דוד כובס כל ארץ כנען ואחר כך היה כובס סוריא היו תרומות ומעשרות נובגים בה באז' לנאמי באופן שיעקר קושטת הראב"ד היא מסוריא • עוד אני תמוה בדברי מרן שנרא' מדבריו שהבין בדברי הראב"ד שכל מקום שנוטלים הכהנים חלק בארץ אין בה חובב תרומות ומעשרות כלל כאין מפריטין בה תרומות ומעשרות שהרי כתב וסוריא מוכיח וסוריא אין מפריטין בה תרומות ומעשרות ואס ליה לאדוננו הראב"ד מזה לפי שטני פגות יס בתרומות ומעשרות האמת היא ההפדשה שהוהרנו טלא לאכול טכל בלתי הפדשה וזה אינו תלוי בחלק הארץ שהרי אפילו הכהנים והלוים הוהרנו מלאכול טכל קודם הכרסה וכמבואר ובמנהג זו דהפדשה טעם אחר יש בדבר בלה סודו אל טכדיו הנביאים ומנהג אחרת יש לאחר הפדשה והיא הנמינה לכהן וללוי וזהו שמלה הכתוב הטעם לפי שהם תחת חלק הארץ וזהו שכבסו הראב"ד אס כן לא יטלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ ולא אמר אס כן לא ידרשו בהם תרומות ומעשרות דודא' ההפדשה אינה תחת חלק הארץ ואס כן תהו זה שכבסו מרן על הטנת הראב"ד אה"כ וסוריא מוכיח דע"כ סוריא טעם אחר יש בדבר שהרי אין מפריטין בה תרומות ומעשרות כלל והטעם הוא לפי שכבסה דוד קודם שיכבסו כל ארץ כנען ולא נתקדש בקדושת א' באופן טכד' מרן מקפסו אנרי ונריבין תלמוד •

והנה כפי סדרת מרן דלית ליה בדעת הראב"ד דחייב הפדשת תרומות ומעשרות הוא תחת חלק הארץ ואס אינו נוטלים חלק בארץ לא היו תרומות ומעשרות נובגים בהם יש לדקדק מאותה טכתת הסמ"ג טלה דהך אזהרה דלא יהיה לכהנים חלק ונחלה דלעתיד לבא נוטלין הכהני' חלק בארץ וכדאיתא בפרק יס נוזלין והיינו מדאמרינן תניא עמיד' א' שפתחלק לזב טכטי' טכתתה לא כתחלה אלא לזב דכתיב טער לוי אחד וכן כתב טס רמב"ם בפירוט דלעתיד לבא שכט לוי נוטל חלק בארץ • ולפי סדרת הראב"ד שכתבנו שחייב תרומות ומעשרות